

Pirmo klašu skolēnu vecākiem!

*Apsēžoties skolas solā gandrīz katrs no mums ir nonācis situācijā, kad šķiet - netieku līdz skolotājas norādījumiem. Kādam vajag uzmanīgāk ieklausīties, kādam paskaidrot vēlreiz, kādam citam - pārlasīt un apdomāt. Bet ko darīt tad, ja tomēr nepadodas lasīšana vai rakstīšana, kā arī matemātiskas darbības izrādās pārāk sarežģītas. Šādu grūtību apzīmējums, iespējams, ir **mācīšanās traucējumi**.*

Kas ir mācīšanās traucējumi?

Mācīšanās traucējumi ir pazeminātas spējas lasīt, rakstīt vai izdarīt matemātiskus aprēķinus. Tā ir neirobioloģiskas izcelsmes problēma, kad cilvēka smadzeņu darbība, vai struktūra ir atšķirīga, un tas ietekmē procesus, kas nodrošina runātās vai rakstītās valodas sapratni un lietošanu. Šādas problēmas var rasties, ja ir grūtības ar klausīšanos, domāšanu, runāšanu, rakstīšanu, lasīšanu, pareizrakstību, vai veicot matemātiskos aprēķinus (*Turkington, Harris, 2006*). Mācīšanās traucējumus dēvē par disleksiju, disgrāfiju un diskalkuliju. Bieži sastopami jaukti mācīšanās traucējumi – gan lasīšanas, gan rakstīšanas vai arī lasīšanas un matemātikas. Daudzi speciālisti uzskata, ka bērni skolā nemācās tik labi, kā viņi varētu, tieši nediagnosticēto mācīšanās traucējumu dēļ.

Vispārējās izglītības likumā un citos Latvijas Republikas normatīvajos aktos ir nodefinēts, kas ir speciālās vajadzības un arī mācīšanās traucējumi ir viens no speciālo vajadzību veidiem.

Mācīšanās traucējumi jādiagnosticē laikus

Ne katra bērna vecāki ir tik zinoši, lai saprastu, ka bērnam ir mācīšanās traucējumi. To diagnosticēšana ir logopēda vai psihologa kompetence.

Kādām ir jābūt mācīšanās problēmām, lai tās tiktu uzskatītas (diagnosticētas) par mācīšanās traucējumiem? Lasīšana, rēķināšana un rakstīšana daudziem bērniem sākumā sagādā grūtības. Taču, ja šīs sākotnējās grūtības ar laiku nepāriet un sekmes neuzlabojas, ir iespējams, ka bērnam ir mācīšanās traucējumi.

Diemžēl – jo ilgāk netiek atpazīti mācīšanās traucējumi, jo lielāka kļūst iespēja, ka skolēna problēmas kļūs arvien sarežģītākas. Sarūgtinājums un slikto sekmju radītais apjukums pamazām iznīdē bērna motivāciju mācīties un pašpārliecību. Nesaņemot savlaicīgu un adekvātu palīdzību, mācīšanās traucējumi kļūst noturīgi.

Sākumskolas skolotāji nereti mierina vecākus, ka bērns gan jau noteikti sāks lasīt un rakstīt. Taču, kad bērns pāriet uz 5.klasi, diemžēl tad vairs neviens nesaka: "gan jau kaut kad sāks lasīt un rēķināt" un par reālo situāciju gan vecāki, gan skolotāji ir pārsteigti un izbrīnīti. Jo piektajā klasē mēs varam nevaram runāt par to, ka pēkšņi uzradušies mācīšanās traucējumi.

Kā palīdzēt bērnam ar mācīšanās traucējumiem?

Vecāki parasti baidās izdzirdēt un nereti nespēj pieņemt to, ka viņu bērnam ir mācīšanās traucējumi un vajadzīga speciālistu palīdzība. Taču, ja skolēns nesaņem savlaicīgu palīdzību, tad mācīšanās traucējumi kļūst noturīgi.

Mēs aicinām vecākus atrast 10 minūtes laika, lai saprastu, kā bērnam skolā veicas un kāda palīdzība viņam ir nepieciešama. Neskatoties uz to, ka vecāki mācībās ir bijuši sekmīgi un ieguvuši pat vairākas augstākās izglītības, tomēr viņu bērns var būt atšķirīgs un to ir grūti pieņemt. Bērna mācīšanās traucējumi nav iemesls, lai vecāki noslēgtos sevī vai aizsargātos. Jo informētāki un zinošāki būs vecāki, jo labāk viņi varēs savam bērnam palīdzēt.

Tātad – pirmais solis ir psihologa, logopēda vai pedagoģiski medicīniskās komisijas atzinums, ka bērnam ir mācīšanās traucējumi. Ja vecāki ar bērnu dodas uz pedagoģiski medicīnisko komisiju, jāatceras, ka gadījumus līdz 4.klasei izskata pašvaldību komisija, bet no 5.klases – valsts komisija.

Nākamais solis – pamatojoties uz atzinumu, skolas vadībai jāiesniedz pieprasījums nodrošināt konkrētajam bērnam speciālās izglītības programmu (ja skola tādu piedāvā) vai **atbalsta pasākumus**.

Skolas atbalsta personāls un skolēna izglītošanā iesaistītie pedagogi pārrunā ar pedagogiem, kā tiks sniegts atbalsts, lai bērns varētu apgūt mācību vielu. Tāpat speciālisti vienojas ar bērna vecākiem, kādu palīdzību un atbalstu viņi sniegs bērnam. Visas iesaistītās puses tiek informētas, tiek pārrunātas mācību metodes un sagatavoti palīgmateriāli (atgādnes), kas katrā gadījumā var būt pilnīgi atšķirīgi.

Pie mācīšanās traucējumiem nereti mēdz pieskaitīt arī hiperaktivitāti. **Hiperaktivitāte nav mācīšanās traucējums.** Mēdz būt, ka mācīšanās traucējumi ir saistīti arī ar uzvedības problēmām. Bieži slikta uzvedība strādā kā aizsargreakcija, kaut gan tās cēlonis īstenībā ir kādas mācīšanās grūtības.

Mēs visi esam dažādi un arī stresa situācijās mēdzam rīkoties atšķirīgi. Tāpēc centīsimies saglabāt vēsu prātu un palīdzēt savam bērnam gadījumā, ja ir aizdomas par kādiem mācīšanās traucējumiem. Darīsim visu, lai bērni ar mācīšanās grūtībām varētu pilnā mērā parādīt savas spējas, attīstīt savus talantus un, beidzot skolu, pateikt „jā, man ir mācīšanās grūtības, bet tas man nav traucējis izdarīt to, ko esmu gribējis izdarīt savā izglītībā un dzīvē”. Dosim tiem iespēju izmantot atbalsta pasākumus kā ikdienas mācību procesā, tā arī eksāmenu laikā.

Bērni, kuriem ir mācīšanās traucējumi, iespējams, atbildēs apstiprinoši uz vairākiem no šiem jautājumiem:

- Vai tev mācīšanās sagādā grūtības?
- Vai tev šķiet, ka vajadzētu mācīties labāk?
- Vai lasīšana tev sagādā lielākas grūtības nekā vajadzētu?
- Vai tava galva domā vienu, bet roka raksta pavisam ko citu?
- Vai rakstīšana sagādā tev grūtības un tu raksti lēni?
- Vai rakstot tu bieži kļūdieš?
- Vai rēķināšana tev sagādā grūtības?
- Vai tev ir grūti turēt kārtībā savas burtnīcas?
- Vai tu bieži zaudē un kaut kur aizmirsti savus mācību piederumus?

Tomēr pat tad, ja bērns ir atbildējis apstiprinoši uz dažiem no šiem jautājumiem, nevar vēl noteikt īsto cēloni, kamēr nav apmeklēts kāds no speciālistiem (logopēds, psihologs, speciālais pedagogs). Viņi piedāvās veikt dažus testus, lai noteiktu iespējamus mācīšanās traucējumus. Speciālists var noteikt arī to, kas labāk bērnam padodas. Kad speciālists būs noskaidrojis, kādas ir bērna mācīšanās problēmas, kopīgi varēs sākt tās risināt. Daži var justies neērti mācīšanās traucējumu dēļ, taču ir atvieglojums, ja beidzot tiek skaidrībā par to, kas traucē mācīties. Nav jāraizējas vai jākrīt izmisumā, jo ir taču iespējams uzzināt, kā mācīties citādāk.

Ja Jums ir kādi jautājumi, vērsieties pie skolas Atbalsta personāla speciālistiem!

Daiga Broka
Babītes vidusskolas izglītības psihologs
Epasts: daiga.broka@bvsk.lv

- *Izmantoti SPKC veidotās mājaslapas Nenoversies.lv un Valsts izglītības satūra centra sagatavotie materiāli.*